

**SPREMINJAMO
GRADBENO
KULTURO**

Načrtovanje in upravljanje prostora za prihodnost

dr. Maja Simoneti, univ. dipl. inž. kraj. arh.
IPoP – Inštitut za politike prostora

Ljubljana, Grand Plaz Hotel & Congress Center, 25. 11. 2025

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA OKOLJE,
PODNEBJE IN ENERGIJO

Prihodnost je že tukaj, kako se pripravljamo nanjo

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA NARAVNE VIRE IN PROSTOR
DIREKCIJA REPUBLIKE SLOVENIJE ZA VODE

Direkcija Republike Slovenije za
vode

Mariborska cesta 88
3000 Celje

Prikaži na zemljevidu

☎ 01 478 31 00
✉ gp.drsv@gov.si

POPLAVE 2023

V spletnem pregledovalniku delovišč so objavljene lokacije ter opisi aktualnih, zaključenih ter načrtovanih delovišč, kjer se izvajajo nujna dela na vodotokih po poplavih v avgustu 2024.

V programu povrnitve vodne infrastrukture v prvotno funkcionalno stanje po poplavih iz 4. avgusta 2023 je Direkcija Republike Slovenije za vode pripravila plan ukrepov za leta 2024, 2025, 2026, 2027 ter 2028.

Ukrepi po letih so vidni na grafičnih slojih.

Kaj je urejanje prostora?

- kompleksen, hierarhično in formalno organiziran sistem
- **faze urejanja:** načrtovanje, graditev, raba in vzdrževanje, prenova
- **nivoji urejanja:** državni in lokalni (predviden tudi regionalni)
- **vidiki urejanja:** področja/sektorji, organizirano zastopanje interesov - lokalni in državni nosilci urejanja prostora (NUP)
- **interesi:** javni in zasebni, skupni in individualni, dolgoročni in kratkoročni
- presečišče delovanja številnih strokovnih področij in dejavnosti, organizacijskih struktur, regulacij in **akterjev**
- velike razlike v znanju, položaju - možnostih in pooblastilih
- **problemi:** razumevanje, skupni jezik, usklajevanje, sodelovanje

Prostorsko načrtovanje

- prihodnost: kako bomo v prostoru živeli in kako naj prostor deluje
- načrtovanje razvoja ob upoštevanju varstva narave in okolja
 - skladen in varen razvoj dejavnosti in raba prostora
 - kulturna vrednosti: identiteta, podoba, doživljajska vrednost
 - razvojna privlačnost in ekonomska vrednost prostora in nepremičnin
- zagotavljanje družbene pravičnosti, enakosti in povezanosti
- **pregledno in informirano odločanje o tem kakšen razvoj kot skupnost hočemo in kako lahko to skupaj dosežemo**
- vizije in predstave - presoje različnih možnosti
- zgodnje vključevanje javnosti
- integriteta – preglednost - legitimnost
- bistveni problem je, da razvoj različno vpliva na posamezne ljudi, skupine in organizacije (kako odločiti, ko nekdo pridobi z razvojem za ceno tega, da nekdo nekaj izgubi)

Kdo je odgovoren?

država

- mednarodno, čezmejno, na ravni države
- vodi in usmerja, ustvarja pogoje za dolgoročno skladen in uravnotežen razvoj
- prenos mednarodnih zavez in ciljev v domač pravni okvir in prakso
- EU - teritorialno povezovanje in izenačevanje razlik

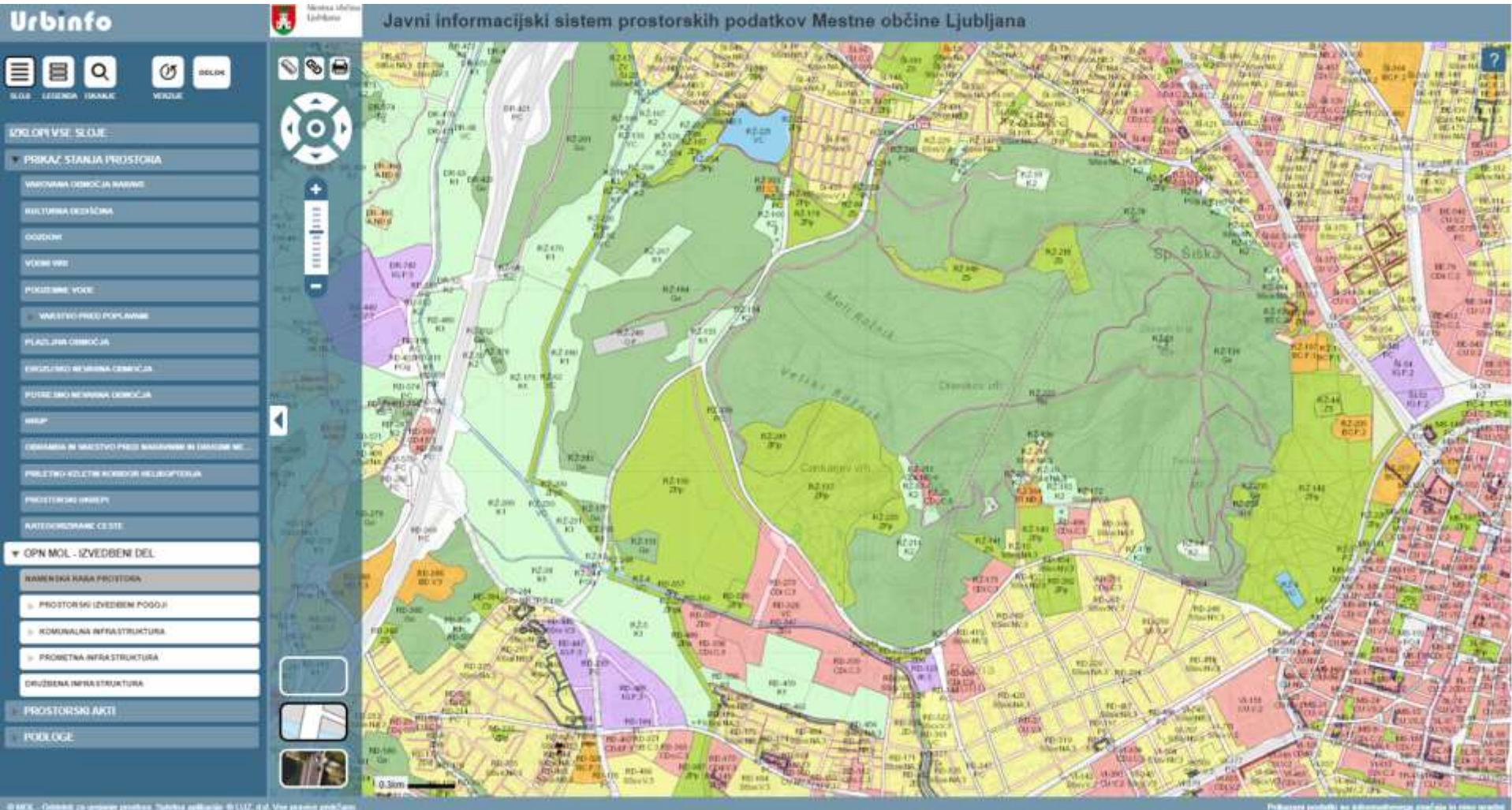
občina

- načrtovanje prostorskega razvoja in upravljanje s prostorom
- uresničevanje ciljev mednarodnega, evropskega in državnega pomena
- upoštevanje sektorske zakonodaje – nosilci urejanja prostora
- občinski prostorski načrt / OPN - ena najpomembnejših nalog občine

- zasebni in javni lastniki nepremičnin
- uporabniki (prebivalci, izvajalci dejavnosti)
- upravljanje in raba – upoštevanje določil prostorskih aktov in drugih predpisov
- sodelovanje v procesu načrtovanja
-

Primer KP TRŠ, Ljubljana: Kdo je odgovoren?

Primer KP TRŠ, Ljubljana: razdeljena odgovornost

- namenska raba (OPN): zelena površina - park, gozd
- javni park: okoljevarstvena infrastruktura – obvezna gospodarska javna služba varstva okolja (ZVO)
- dodatna regulacija, NUPi
- krajinski park: ZON, občinski odlok, Zavod za ohranjanje narave
- območje varstva kulturne dediščine: ZKD, občinski odlok, Zavod za varstvo kulturne dediščine
- gozd s posebnim namenom: ZGozd, občinski odlok, GGN, Zavod za gozdove,

različni lastniki
različni javni interesi
različne ravni
različne javne institucije
različne ravni

Koncept trajnostnega urejanja prostora

- prizadevanja za **dolgoročno vzdržen** ekonomski razvoj, ki upošteva omejitve planeta (narave in okolja)
- poudarja **enakovrednost družbene, okoljske in ekonomske razsežnosti** razvoja
- tri vodila: medgeneracijska odgovornost, čezmejno in čez-sektorsko delovanje
- bolje povezati, organizirati in uskladiti delovanje akterjev na različnih področji in ravneh – **nova kultura sodelovanja / nova politična volja!**
- novi poudarki v urejanju prostora
 - celovito in vključujoče načrtovanje
 - izenačevanje kakovosti bivanja,
 - boljše varstvo okolja in bolj učinkovito ohranjanje narave
 - večjo odpornost družbe na izzive razvoja

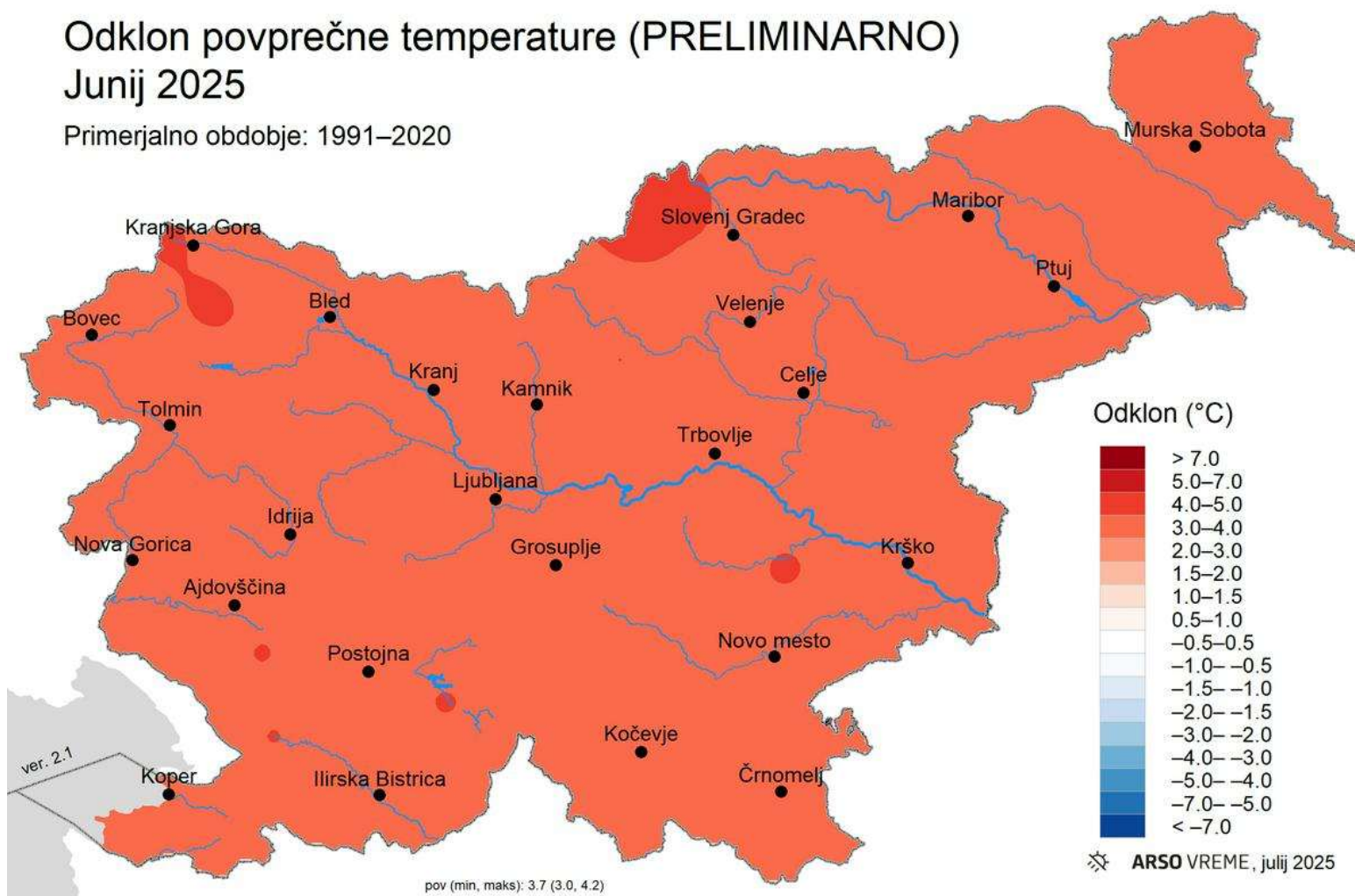
Kaj pa podnebne spremembe?

- človekova dejavnost: emisije fosilnih goriv, kmetijstvo, krčenje gozdov, promet, energetika, rast mest
- **ogrožena sta življenje** in prihodnost planeta
- **nepredvidljivo** spreminjanje globalnega in lokalnega podnebja
- **ekstremne** temperature, vročina in suše, padavine in neurja
- Slovenija zaradi lege in geografije **izjemno izpostavljena** dvigu temperatur in ekstremnemu vremenu v EU
- v zadnjih dvajsetih letih (2005–2024) je bila povprečna T za 2,1 °C višja kot v referenčnem obdobju 1850–1900, v zadnjem desetletju (2015–2024) pa že za 2,4 °C
- v zadnjih 40 letih EU bečeži 738 milijard evrov izgub in **Slovenija je najbolj prizadeta država glede na izgube na prebivalca in površino**

Junij 2025, najtoplejši od leta 1950

Odklon povprečne temperature (PRELIMINARNO)
Junij 2025

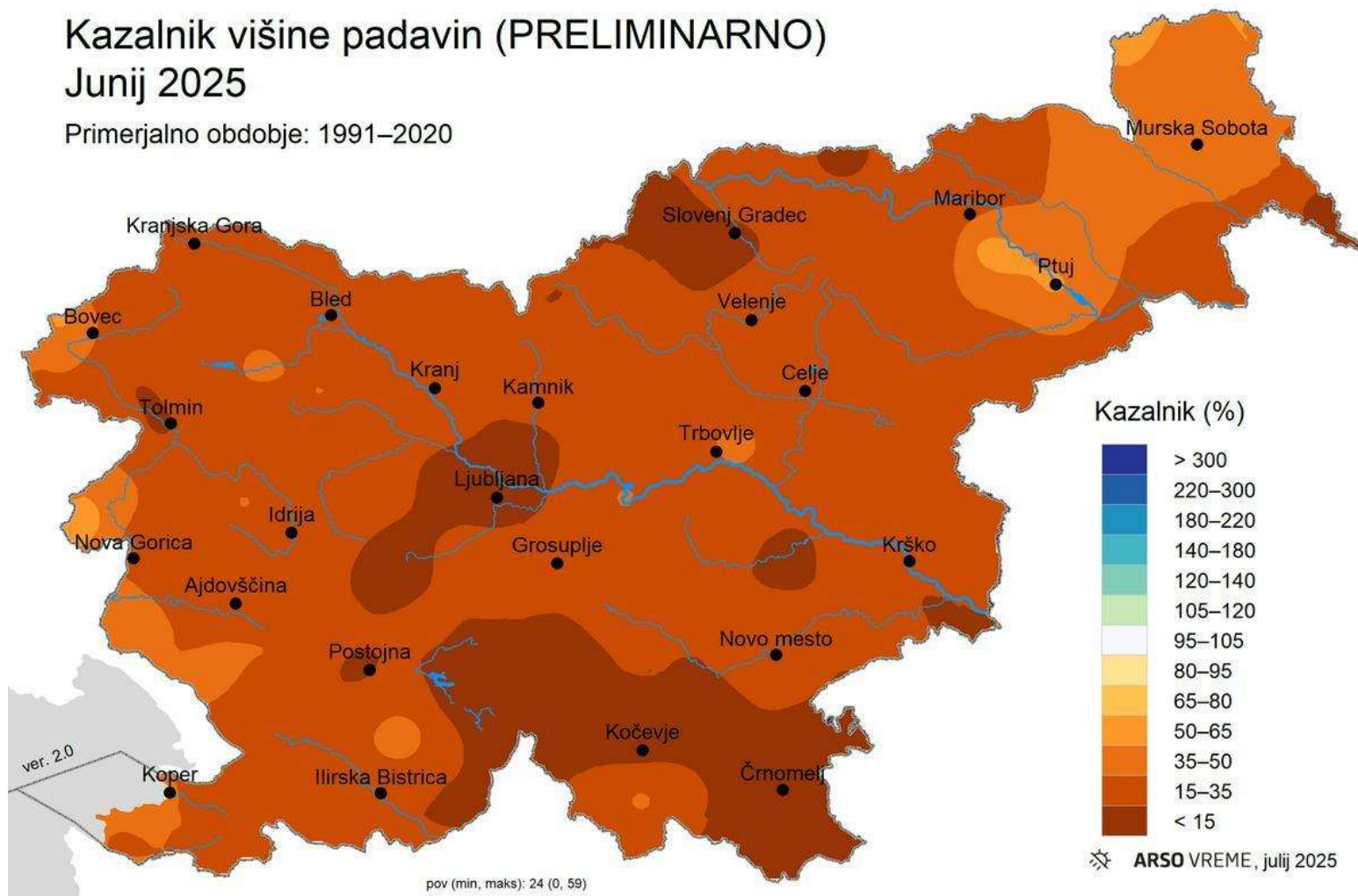
Primerjalno obdobje: 1991–2020

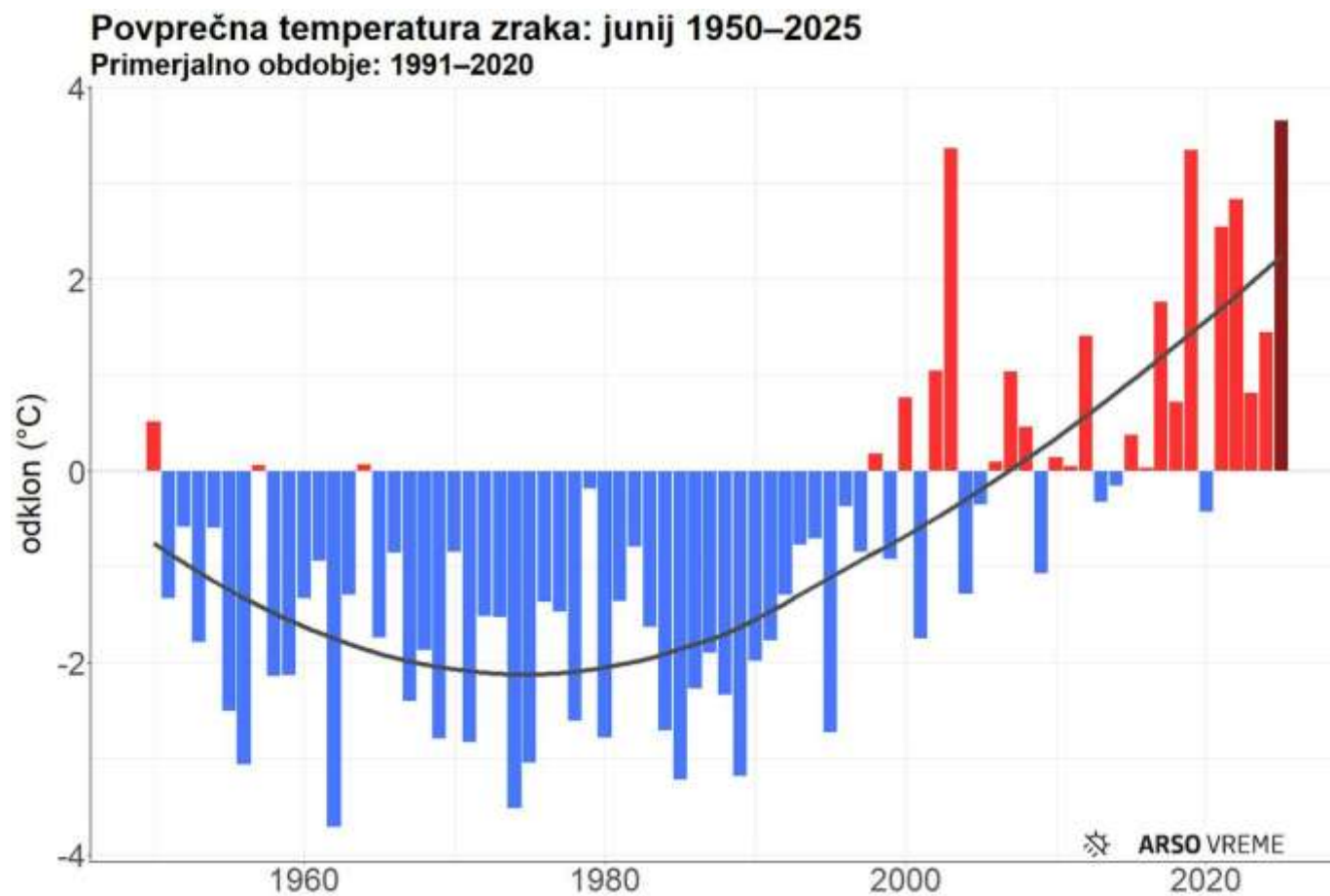
Junij 2025, rekordno suh in osončen

Kazalnik višine padavin (PRELIMINARNO) Junij 2025

Primerjalno obdobje: 1991–2020

Junij 2025, očiten trend segrevanja

Ogrožena je tudi narava

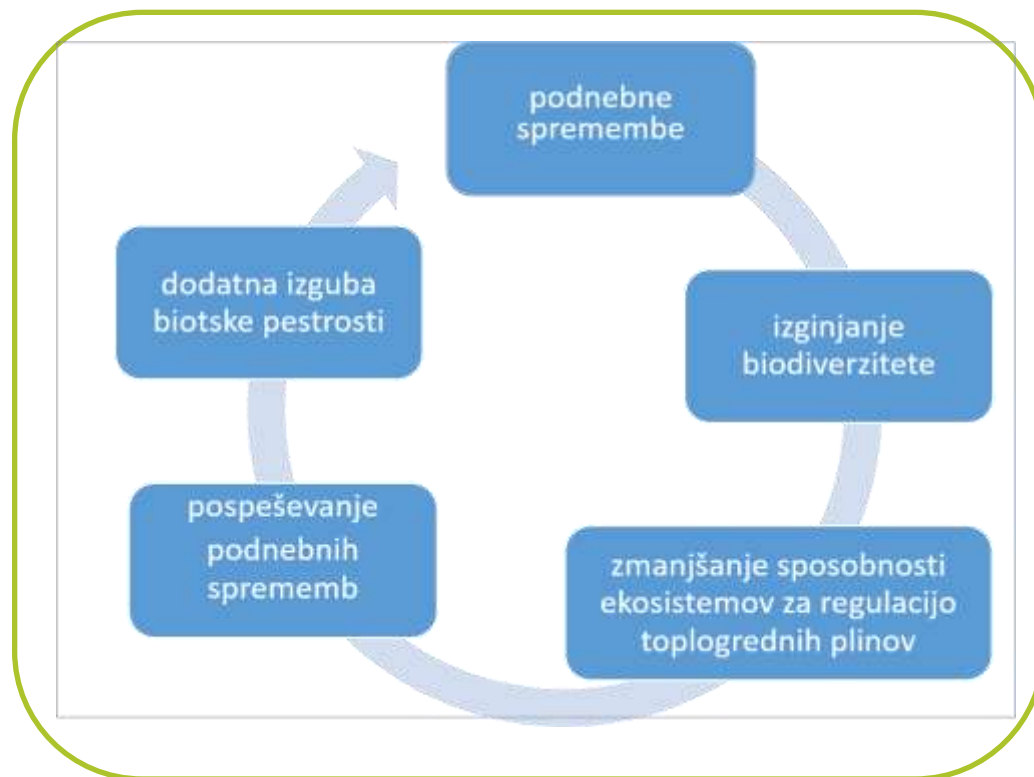
- podnebne spremembe so eden glavnih razlogov za izginjanje vrst in biotske pestrosti
- naravni ekosistemi (tla, rastline, živali, voda) zagotavljajo pogoje za življenje človeka (zrak, hrana, voda)
- naravni procesi varujejo človeka in njegovo okolje pred podnebnimi spremembami (blaženje in prilagajanje)
- izguba biotske pestrosti slabi funkcije naravnih ekosistemov, ogroža zdravje in varnost človeka in pospešuje podnebne spremembe

https://www.mrezaprostor.si/wp-content/uploads/2024/04/D_MOC-NARAVE.pdf

Začaran krog? Ne, izhodišče z ukrepanje!

- vrste se selijo in izumirajo
- Strategija EU za biotsko raznovrstnost 2030, 2021
- Uredba o obnovi narave, 2024 (Nacionalni načrt o obnovi narave)
- rastline in naravni ekosistemi omogočajo življenje človeka
- dostopnost javnih zelenih površin
- na naravi temelječe rešitve (NTR)
- zelena in modro zelena infrastruktura
- pokritost z drevesnimi krošnjami

Climate change and biodiversity loss should be tackled together, 29 October 2021, HORIZON, The EU Research & Innovation Magazine

Kaj pa drugi izzivi prihodnosti?

- **demografske spremembe:** staranje
- **javno zdravje:** pomembni so ne-medicinski vidiki zdravja
- **stanje okolja:** rast pomen varstva okolja in obvladovanja negativnih vplivov rabe prostora in dejavnosti v prostoru na okolje in zdravje človeka
- **zgoščevanje mest:** tekma za prostor - pomembno je usklajevanje interesov
- **podnebne migracije**
- **vse večje socialne razlike:** neenakost v prostoru in kakovosti bivanja se povečujeta
- **energetska kriza:** energetska revščina, povečevanje razlik
- **ekonomska preobrazba:** bolj zadržana in odgovorna proizvodnja in pravičen ekonomski razvoj

Slovenija

21% starejših od 65 let
32% leta 2100

majhna in srednje velika naselja
razpršena poselitev
razdrobljena lokalna samouprava
slabo povezano urejanje prostora
šibka kultura sodelovanja

Mesta in naselja so torišče težav in rešitev

- vročinski otoki
 - urbane poplave, suše
 - povečevanje socialnih razlik
 - nove nalezljive bolezni
 - pomanjkanje vode in hrane
 - zaostreni pogoji bivanja - podnebne selitve
-
- 55% ljudi živi v mestih, 68% do leta 2050 (UN, 2018)
 - 70% globalnih emisij CO₂, promet in stavbe (IPCC, 2022)
 - EU Zelena (2007) in Bela knjiga (2009)
 - Misija 100 klimatsko nevtrálnih in pametnih mest do 2030
 - prostorsko načrtovanje in upravljanje prostora lahko prispevata k odpornosti in prilagajanju

Kakovost bivanja

- stanovanja
 - varstvo otrok in šolstvo
- javno zdravstvo
- družine in otroci
- migranti in starejši
- dostopnost kulture, športnih in javnih površin
- javni promet
- varnost v prometu
- kakovost zraka in stopnja hrupa

Kako se to odraža v praksi?

- 2019, pogori streha katedrale Notre-Dame
- Studio NAB za obnovo predlaga ureditev zimskega vrta, zvonik je čebelnjak
- napoved spreminjanja odnosa do vidikov urejanja prostora – tudi do varstva kulturne dediščine!
- ohranjanje narave dobiva povsem novo težo in položaj v urejanju urbanega okolja!

Foto: Studio NAB via Arch Daily

Preobrazba tudi s podporo prebivalcev

Autrefois dédiée aux voitures, cette place s'est réinventée.
Illustration: BOUTERIN & CO / 100% LA BIEN

FOCUS
**A new cycling plan for a
100% bikeable city**

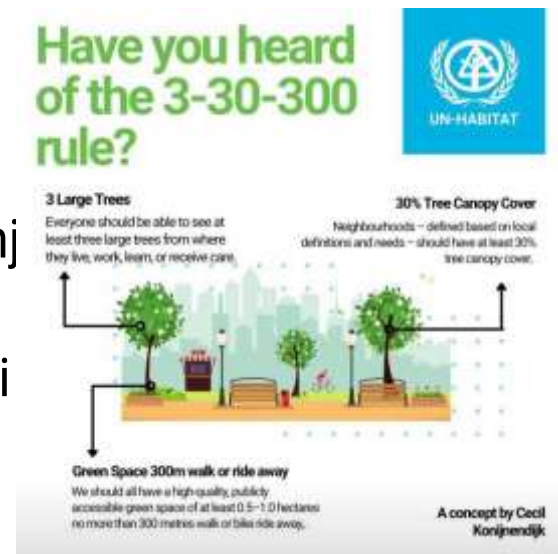
Updated on 04/09/2024

Lesch.fr/paris

- 2014, 5% proračuna za participatorno načrtovanje porabe – podpora ljudi 2020!
- The Bioclimatic Urban Master Plan – več zelenja
- The Biodiversity Strategy 2030 – večja pestrost
- The Tree Plan 2021–2026 - 170,000 novih dreves in gozdov
- The Paris Rain Plan – pametnejše upravljanje padavinske vode
- Resilience Strategy – odpornost na vročinske valove, poplave in socialne razlike

Kakšne spremembe za javne in zelene površine?

- večji pomen ohranjanja narave: varstvo tal in ekološke vrednosti prostora, avtohtone vrste, biotska pestrost, drevo v naselju
- večji obseg zelenih in ozelenjenih površin
- vključevanje zasebnih površin v javno korist
- nove funkcije: biotska pestrost, hlajenje, zadrževanje padavin
- nove vrste ureditev: večja kompleksnost - na naravi sloneče rešitve, modro zelena infrastruktura
- nova podoba ureditev - več dela z vzdrževanjem
- sodelovanje z lastniki in prebivalci
- več znanja za načrtovanje in upravljanje
- več sredstev za načrtovanje, gradnjo in vzdrževanje

- večji pomen javnega odprtega prostora
- večji pomen zelenih in ozelenjenih površin – preobrazbe in prenove
- večji pomen politike urejanja prostora – strateško varstvo in razvoj
- večji pomen načrtovanja in upravljanja in vzdrževanja
- večji pomen sodelovanja s prebivalci in lastniki

Novi načrtovalski koncepti in prakse upravljanja

- **celovito in povezano**
 - povečati javne koristi
 - povečati odpornost in varnost bivalnega okolja
 - zmanjševati razlike med deli naselja in območji bivanja
 - več in bolj učinkovito **strateško načrtovati** – preko enega mandata
 - več preizkušati – testirati – pilotni projekti
 - rešitve so fizične in družbene, organizacijske in politične
-
- vključevanje uporabnikov
 - vključevanje lastnikov
 - **partnersko urejanje prostora**
 - skupnostno upravljanje
 - začasna raba prostora

Nova struktura in podoba, Zürich, 2025

Skupnost in eksperiment, Krater v Ljubljani, 2024

Raztlakovanje, odvodnja, ozelenjevanje, Antwerpen, 2023

Vključevanje prebivalcev, Kolopark v Zadobrovi, projekt Zunaj, MOL, Prostorož

Več načrtovanja in drugačno načrtovanje!

- celovito = upoštevati vse potrebne vidike
 - povezano = povezati delo in akterje v vseh fazah
 - vključujoče = vključiti nove akterje in površine
- dobra organizacija
 - interdisciplinaren pristop
 - vključevanje
 - na skupnosti temelječe rešitve
- strateško načrtovanje razvoja v prostoru: **od zgoraj navzdol**
 - testiranje - dobre prakse in piloti: od spodaj navzgor s podporo
 - dolgoročne zaveze skupnim ciljem: **preko enega mandata!!**
 - povezati delovanje akterjev: organizirati in spodbujati sodelovanje v vseh fazah
 - **krepi kompetence za sodelovanje: preko sektorskih, organizacijskih in lastniških okvirov**

Dobre dobre prakse?

- **poznati razmere** – podnebne spremembe so globalen pojav, lokalni vplivi so različni (znanstvene raziskave) – **informirano in na znanost oprto**
- vsebinsko in izvedbeno **dobro povezati strateške ukrepe in operativno prakso**
- **povezati vidike** - zagotoviti interdisciplinarno načrtovanje
- povezati prakso urejanja javnih in zasebnih stavb ni površin – **motivirati lastnike** (potrebne so spodbude in priporočila – pomisliti na upravnike)
- vključiti prebivalce – **dati priložnost prebivalcem/skupnosti in povečati kapaciteto urejanja**
- **strokovno, organizacijsko in finančno** okrepiti prakso načrtovanja in upravljanja na državni in lokalni ravni
- **razvijati in spodbujati kulturo sodelovanja in povezanega ukrepanja**

Hvala za pozornost.
dr. Maja Simoneti

maja.simoneti@ipop.si

www.ipop.si

www.mrezazaprostor.si

www.aktivnovsolo.si